

דן פיינרו סוקר את הסרט המצרי

שזכה בפרס השני בפסטיבל ברלין

אלכסנדריה מדוע?

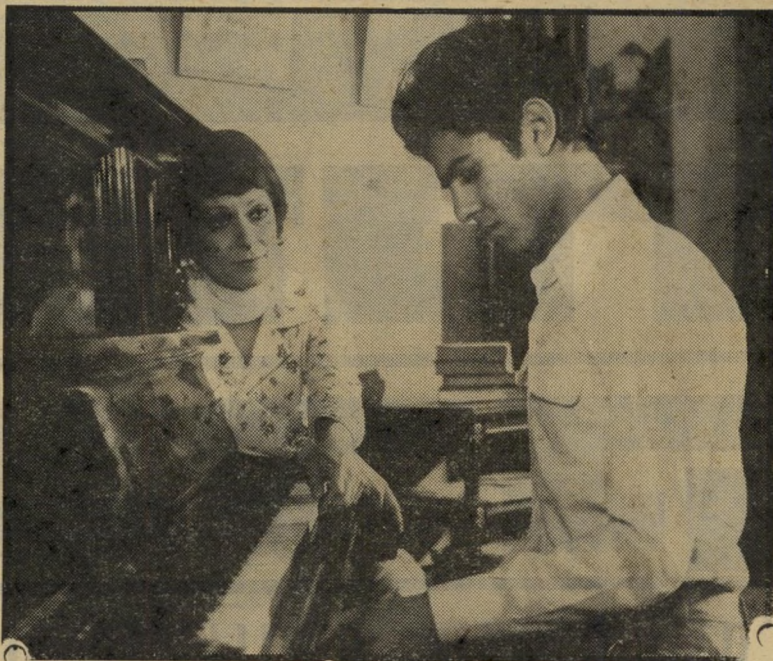
הצינות הבוגדנית

בני המישפחה היהודית של שרה, בורחים ממצריים, מפחד הגרמנים המתקרבים. שרה, הסוציאליסטית, יולדת לאהובה המוסלמי ילד ורואה בבני-המשפחה — בוגדים.

מן העושר האנושי העצום המתגלה בסרט זה, ומן התנועה הקדחתנית המוצגת בו ללא הרף, כאילו הצופה נמצא בלבה של קסבה הומה-יחדם. שמהין עשה מאמצים כנים שלא להתייחס לאף אחד כאל קריי-קטורה של יצור אנושי, אלא למצוא את האמת והרגש שמסתתר גם מאחרי החזית הפחות סימפטית. הוא גולש לא פעם מן המציאות אל הדמיון ובחזרה, לא תמיד תוך מתן הסבר מלא לצופה.

אבל מלבד זאת, צריך לקלוט את הדבר רים המיוחדים שאומר שמהין בסרט. בצורה ברורה לגמרי. למשל: בעיני המצרים לא היה פסול בנצחון הגרמנים במלחמת העיר-לם, ורבים מהם המתינו בכליון עיניים לצבא רומל שיבוא ויכבוש את אלכסנדריה. בדרך זו, חשבו, יוכלו להיפטר מן הכובש הבריטי השנוא. או, למשל, שבני-נוער רבים, שלא השלימו עם המצב הנתון במצריים ורצו לשנותו בכל מחיר, פנו לאפיקים לאומניים במקום להבחין בעי-וותים החברתיים הבסיסיים, שהם בעצם הפגע האמיתי של החברה המצרית.

דוגמה אחרת: הישועה אינה יכולה לבוא מכיוון הדת, משום שכוחני הדת,

לא כל יום זוכה סרט מצרי לפרס, בפסטיבל בינלאומי חשוב. ואין זה פלא. התעשייה המצרית ידועה אמנם כתער-שית מפותחת, אבל היא ממוסחרת להח-ריד, מתמחה במלודרמות, ריקודי-בטן ופנטסיות, לתצרוכת פנימית בלבד. אבל אם בכל זאת קיבל הקולנוע הזה פרס, אין איש הראוי לו היום יותר, בין קולנועי מצריים, מיוסוף שמהין. איש זה השתדל בהתמדה, במשך שנים ארוכות, לעשות סרטים שידברו אל הקהל הרחב והקהל המובחר גם יחד, סרטים שמלבד היותם בידור להמונים, יאמרו גם משהו על המצב הפוליטי והנפשי של האומה שבתוכה צמחו. אלכסנדריה מדוע, הסרט שזכה לפרס שני בפסטיבל ברלין השנה, הוא שיאם של מאמצים אלה. זהו סרט רב-משתתפים, הפורש יריעה רחבה של אורח החיים בעיר הנמל המצרית הגדולה בתקופת מלחמת-העולם השנייה, אבל מתכוון למעשה לדבר על מצריים, המצרים ויחסם אל העולם החיצוני — לא רק באותם הימים אלא גם בתקופתנו.

שלדו של הסרט הוא אוטוביוגרפי. שא-הין עצמו, שהיה באותה תקופה בן 16, חלם חלומות עזים על קאריירה בימתית כשחקן, וכל שאיפתו היתה להגיע לבית-ספר דרמטי מכובד, מעבר לים. אלא שיחד עם סיפורו של שמהין ושל חבריו בני גילו, תלמידים בגימנסיה, נשזרת בסרט מערכת סבוכה ורבת דמויות, המשקפת את הלך הרוחות באותם ימים.

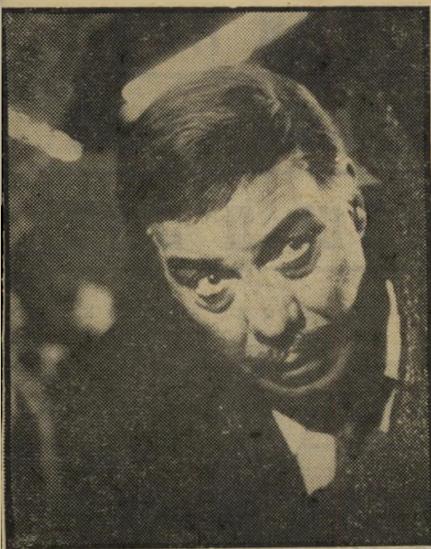
הנימה האוטוביוגרפית
גיבור הסרט אלכסנדריה מדוע, יחיא ואמו מעוצבים לא מעט בדמות הבמאי יוסף שמהין וזכרונותיו. שמהין כמו גיבורו היה כבן 16 בעת מלחמת העולם ה-2.

מצד אחד, מישפחתו של יוסוף (או כפי שנקראת הדמות בסרט, יחיא). האב הוא פרקליט בעל חזון, אשר משום כך לא השכיל לנצל את המלחמה כדי להתעשר, בגללו שוקעת המישפחה כולה, שהיתה מיש-פחה בורגנית אמידה, למצב של מצוקה כלכלית. האם, הבן, האחיות והדודה, שגרים בצוותא, נקלעים למבוכה ובושת-פנים. כי מקביל להם אפשר לעקוב אחרי הגנבים הקטנים והפושעים ברחובות, המוכנים לעי-שות הכל למען הכסף, ואחרי אידיאליס-טים עשירים, שמנסים לנהל מלחמה נגד הכובש הבריטי — מלחמה בכפפות לב-נות — כשהעבודה השחורה נעשית עלי-די הוולת. סטודנטים צעירים מנסים לארגן חטיפה של צ'רצ'יל, כששמועה מוגנבת לאוזניהם שהוא צריך להגיע לאלכסנדריה. נערה יהודיה מנסה להראות להם שהמאבק האמיתי היחידי הוא בין העשירים ולבין העניים ולא בין בני אומות שונות. חייל בריטי שיכור חושף את הריקנות הרעיונית שמאחרי המלחמה האידאולוגית-כביכול של הבריטים בצפון-אפריקה.

ציונים

בחיפה

הסרט כה עמוס בדמויות ועלילות-מישנה, עד שקשה לעתים לעקוב אח-רי. מרוב משתתפים הוא נאלץ לא פעם להסתפק באיפיון שטחי או במציאת פיתרון דרמאטי למצב נתון, שהוא שיגרת או דל מדי, עם זאת, קשה שלא להתרשם

הפחה
השחקן פאריד שאוקי כאחד המנהיגים העשירים העושה עניים בכפפות לבנות ופועל עם הבריטים.

הנראים בסרט כאשר הצעירים המהפכניים פונים אליהם, אינם מוכנים אלא לשינויים לפי רוח הקוראן ובהתאם להוראות של סוכני-הקוראן המורשים, הלא הם כוהני הדת עצמם.

גם הנקודה היהודית אינה נשכחת. שרה, הסטודנטית הצעירה המלמדת את חבריה מה משמעותו של המאבק הסוציאלי, היא בת למישפחה יהודית. היא מאוהבת במוסי-למי, יולדת לו ילד מחוץ לגישואין ונמ-לטת עם מישפחתה מן העיר, כשצבא רומל ניצב בשעריה, אביה ואחיה נשארים בחי-

הגנב האלגנטי

בתוך הסיפור האישי של יחיא שזר הבמאי ביקורת חברתית ותיאורים הומוריסטיים של הגנבים הקטנים ופרחחי הרחוב המוכנים לעשות הכל למען הכסף. בתמונה גנב מוצא מיקלט במיטת יציאת.